

TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDYSKRYMINACYJNEJ

Dyskryminacja w szkole - obecność nieusprawiedliwiona

Magdalena Chustecka
21 września 2015, Płock

1. Podstawowe informacje o badaniu

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Misja: rozwijanie i upowszechnianie edukacji antydyskryminacyjnej tak, aby każda osoba współtworzyła świat wolny od dyskryminacji i przemocy.

Główne obszary działania:

- rozwijamy kompetencje osób zajmujących się edukacją antydyskryminacyjną,
- budujemy standardy edukacji antydyskryminacyjnej,
- działamy na rzecz włączenia edukacji antydyskryminacyjnej do systemu edukacyjnego w Polsce

Badanie „Dyskryminacja w szkole” - cele

1. Opis i analiza zjawiska dyskryminacji w szkołach:
 - a) sytuacje dyskryminacyjne,
 - b) struktury dyskryminacyjne.
2. Opis i analiza sposobów realizacji działań antydyskryminacyjnych w kontekście rozporządzenia MEN dotyczącego nadzoru pedagogicznego.
3. Opis i analiza potrzeb nauczycieli i nauczycielek oraz uczniów i uczennic związanych z przeciwdziałaniem dyskryminacji w szkole.

Badanie „Dyskryminacja w szkole” - źródła danych

1. Wywiady grupowe z młodzieżą szkolną:

5 szkół, 62 uczniów i uczennic gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

2. Pogłębione wywiady indywidualne z nauczycielami i nauczycielkami - tzw. liderami i liderkami równości:

22 wywiady (16K, 6M), ok. 2 h, 8 województw.

3. Dane zgromadzone w Systemie Ewaluacji Oświaty (ankiety i wywiady: rodzice, kadra, uczniowie)

Rok szkolny 2013/2014, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne (294 placówki), 4 województwa

2. Dyskryminacja w szkole

Dyskryminacja w szkole - definicja

Gorsze traktowanie, w tym przemoc...

... ze względu na tożsamość -
przynależność do grupy
mniejszościowej...

... związane ze stereotypami,
uprzedzeniami, normami społecznymi.

Dyskryminacja oczami uczniów i uczennic

„Elita” mówi np. nas stać na lepszą wycieczkę.

Nie znali jej, a na przykład z imienia potrafili ją powyzywać od takich, siakich i owakich, ze względu na to, że jest z dziewczyną.

Inni nie chcą gadać z nimi [uchodźcami]. Siadać, nie mieć nijakiego kontaktu. Traktują jak z innej planet, nie ludzi, jak innych.

Albo jesteś z kimś, kto jest duży... przy kości. No i jak to wygląda i w ogóle. Bo ty jesteś gruba, jesteś inna.

Miałem w poprzedniej klasie koleżankę, która po prostu zaszła w ciążę. No i właśnie większość nauczycieli już ją odrzuciła [...]. To był dopiero listopad, pierwsza klasa, a nauczyciele już do niej mieli takie podejście, że ona na pewno obleje tą szkołę.

Dyskryminacja oczami uczniów i uczennic

Ja mam w klasie kolegę, który jest ciemnej karnacji, a nie jest z pochodzenia no...z zagranicy, po prostu ciemna karnacja, i zjadł zaraz, że on to jest murzynem, że zlewa się z asfaltem i w ogóle.

Jak chłopak ubierze te rurki takie czy coś, to ludzie zazwyczaj mówią... pedał, pedał.

Była taka dyskryminacja, że ty nie masz na przykład ojca albo matki, to jesteś gorsza.

Na przykład jest tak, że (...) jest jakaś wycieczka klasowa i wiesz, że nie pojedziesz na nią, a ileś tam osób brakuje nauczycielowi do wycieczki. Na przykład ci mówią - „Jedź na tą wycieczkę”. Jak mówisz, że miałeś takie i takie wydatki, masz jeszcze rodzeństwo, które też by chciało pojechać, a jesteś starszy, to wiadomo, że młodszemu ustąpisz rodzeństwu. Ale oni tego nie rozumieją, i że - „a głupie wymówki masz”.

Dyskryminacja oczami uczniów/uczennic

Izolacja

Wyśmiewanie

Wyzywanie

Ocenianie

Wywyższanie
się

Faworyzowanie

Brak
zrozumienia

Dyskryminacja oczami nauczycieli i nauczycielek

W każdym razie kiedyś była taka sytuacja, to nie była cała klasa, ale był taki manipulant, to jeszcze w innej klasie, który zaczął tak trochę szczuć, mówić o imigrantach, że oni tutaj przyjeżdżają, zabierają nam pracę i w ogóle, powinni się zasymilować, a jak nie, to trzeba ich zamordować. A w klasie był w tym momencie Ukrainiec.

Otyli, to dotyczy wszystkich otyłych. To głupie docinki, szczególnie na zajęciach z wychowania fizycznego, na wycieczkach, gdzie te osoby się naprawdę męczą, na wuefie nie mogą zrobić fikołka.

Niejednokrotnie na przykład byłam świadkiem mocno, ale takich mocno napastliwych, bardzo wulgarnych napaści na chłopca, który [był] delikatny, zniewieściaty w ruchach, gdzieś tam na modela chciał się szykować.

Były jakieś wlepki, pamiętam, dwa czy trzy lata temu, ale one miały chyba charakter faszystowski.

Dyskryminacja oczami nauczycieli i nauczycielek

Jeżeli jest to dziecko romskie, to jest wyzywane od „brudnego cygana, głupiego, śmierdzącego”, mimo że jest w białej koszulce ze sztywnym kołnierzykiem i spodniach w kant i pachnące, wyżelowane czy wymyte, to i tak słyszy te obelgi.

Są na przykład komentarze nauczycieli typu, że jakaś dziewczynka lubi grać w piłkę i słyszała od rozmawiających ze sobą nauczycieli sformułowanie „babochłop”.

Przychodzą poruszone dziewczęta, bo na zajęciach przysposobienia obronnego nauczyciel używa bardzo obrażającego dziewczęta zwrotu, że mają zawsze pamiętać, że mają „czyścić podwozie”.

Uczeń homoseksualny przebiera się z dziewczynkami w szatni. Dlatego, że boi się agresji w szatni męskiej. Chłopak mówi, że nie chce z dziewczynami się przebierać, ale „jak jesteś pedalem, to proszę”. Tak na luzaka mówi wyluzowany wuefista. I komentarz wuefisty „przecież nie powiedziałem nic złego, bo to było w żartach, no bo tak sobie mówię.”

Dyskryminacja oczami nauczycieli i nauczycielek

Mieliśmy duży problem z racji tego, że był u nas Afroamerykanin, (...) [który] w Polsce się urodził, więc to nie jest kwestia taka, że przyjechał. Natomiast trafił do klasy, gdzie była ogromna grupa skinheadów, (...) problem był ogromny, bo to była taka dyskryminacja... zaczęła się bardzo, powiedziałabym tak, bezpiecznie, bo na przykład na wuefie w niego piłki trafiały (...) Potem się na Facebooku w formie takiej cyberprzemocy wstawianie jego zdjęć gdzieś albo publikowanie różnych postów ośmieszających w jakiś sposób Afroamerykanów.

No i na końcu była tutaj taka dość przykra sytuacja dlatego, że on się czuł w jakiś mocny sposób zaszczuty, na lekcji plastyki robili jakąś pracę, mieli ulepić coś z plasteliny i jeden z chłopców zrobił pracę... znaczy nie było to nigdzie podpisane, że jest to Ku Klux Klan, natomiast było bardzo wyraźnie, charakterystycznie, nie dało się tego ukryć.

Dyskryminacja w szkole

Niższy status
ekonomiczny

Płeć i „przekroczenia” społecznych
norm związanych z płcią

Orientacja
homoseksualna

„Przekroczenia” społecznych norm
związanych z wyglądem

Niepełnosprawność,
problemy zdrowotne

Niepolskie pochodzenie, kolor
skóry inny niż biały, wyznanie inne
niż katolicyzm

DYSKRYMINACJA

Reagowanie na dyskryminację w szkole

Dominują dwie strategie przyjmowane przez uczennice i uczniów w sytuacjach dyskryminacji:

- strategia „na przetrzymanie”,
- strategia siłowego rozwiązania.

Reagowanie na dyskryminację w szkole

Niewiele można zrobić, bo każdy za siebie odpowiada. Nie zmusisz nikogo, żeby przestał.

No wiadomo, jest przykro, ale co można zrobić. Trzeba mieć dystans do siebie, poczucie humoru.

Trzeba załatwić to po swojemu [...], może nie pobicie, ale gdyby dostał raz czy dwa, to by pomogło.

Jestem tradycjonalistą i ja bym dał w mordę. - Czy to dobre rozwiązanie? - Jest najprostsze i najlepsze.

Jak ma się ufać komuś, kogo się nie zna, [nauczyciel], tylko prowadzi lekcje.

Prosiłyśmy o pomoc, ale nic nie zrobili.

Reagowanie na dyskryminację - dobre przykłady

Ktoś sobie tam bazgroli na marginesie, to sobie swastykę narysuje (...) zawsze reagowałam na takie rzeczy. Kazałam na przykład przygotowywać komuś prezentację na temat amerykańskiego myśliciela, który wymyślił tę całą koncepcję czystości rasy i on też uznawał, że najwyższa rasa, najbardziej czysta to nordycka czy Aryjczycy, a Polacy byli w tej grupie, co Żydzi. Specjalnie kazałam to przygotować, żeby widzieli, jakie to jest absurdalne.

Ustyszałam tam gdzieś na korytarzu „ty downie jeden” i mówię sobie „o nie kochanie, teraz ty mi na za dwa dni przygotujesz prezentację multimedialną i pokażesz swojej klasie, co to jest zespół Downa i co się z tym wiąże, tak. I on to zrobił faktycznie i powiedział mi „ja pani dziękuję bardzo, bo tak wszyscy mówią, to i ja tak mówiłem”.

Dyskryminacja w szkole - wnioski

- Dyskryminacja jest zjawiskiem powszechnym w szkołach i przejawia się w bardzo różnorodny sposób (od izolacji poprzez prześladowanie do agresji fizycznej), w fizycznej przestrzeni szkoły oraz w internecie. Niektóre przypadki prześladowań trwają przez kilka lat i skutkują m.in. próbami samobójczymi.
- Do dyskryminacji dochodzi pomiędzy uczniami/uczennicami, pomiędzy nauczycielami/nauczycielkami oraz w relacjach uczeń-nauczyciel.
- Zarówno uczniowie i uczennice, jak i nauczyciele i nauczycielki mają ograniczoną wiedzę na temat tego, jak reagować i radzić sobie w sytuacji dyskryminacji.

2. Działania antydskeyminacyjne

Edukacja antydiskryminacyjna

To świadome działanie...

... podnoszące **wiedzę**, **umiejętności** i wpływające na **postawy**,

...które ma na celu **przeciwdziałanie** dyskryminacji i przemocy motywowanej uprzedzeniami oraz **wspieranie** równości i różnorodności.

Działania antydyskryminacyjne

Obserwacja 1

Nauczyciele i nauczycielki, dyrektorzy i dyrektorki wprost sygnalizują, że nie prowadzą żadnych działań antydyskryminacyjnych lub sprawozdają realizację działań w sposób, który uniemożliwia jakąkolwiek ocenę tego, co robią.

Działania antydyskryminacyjne

Nie dotyczy.

Nie było potrzeby prowadzenia takich działań.

Nie ma dyskryminacji, zapobiegamy.

Zajęcia tematyczne, zajęcia profilaktyczne, pogadanki.

Na zajęcia były poruszane te tematy.

Rozmowy wychowawcze, rozmowy indywidualne, pogadanki, spotkania z pielęgniarką, pedagogiem.

Działania antydyskryminacyjne

Obserwacja 2

Nauczyciele i nauczycielki, dyrektorzy i dyrektorki sprawozdają jako „działania antydyskryminacyjne” działania w różnym stopniu związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji. Możemy wyróżnić trzy podstawowe kategorie takich działań:

1. Działania pozorne, niezwiązane z przeciwdziałaniem dyskryminacji
2. Działania potencjalne związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji
3. Działania antydyskryminacyjne

Działania pozorne, m.in. charytatywne, religijne, prozdrowotne i ekologiczne

Pomoc finansowa dla Masajek, koncert charytatywny na rzecz domu dziecka.

Udział w cotygodniowej mszy świętej, na kazaniach poruszane są kwestie miłości wobec drugiego człowieka.

Spotkania z pielęgniarką, strażakiem, szkolenia na temat pomocy przedmedycznej.

Corocznie w czerwcu organizowany jest Dzień Dziecka - Dzień Sportu (...). Dzieci rywalizują ze sobą w różnych konkurencjach sportowych i nie tylko. Ma to na celu ukazanie, że ludzie są różni, mają różne talenty, uczy akceptacji i tolerancji.

Działania potencjalnie związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji

Zajęcia integracyjne, interpersonalne skierowane do uczniów i uczennic

Zapoznanie uczniów ze szkolnym kodeksem grzeczności, zapoznanie z kodeksem savoir-vivre.

Działania przeciwko przemocy

Dzięki współpracy z pedagogiem zorganizowane zostało spotkanie z policjantem, w czasie którego poruszano m.in. kwestie związane z przemocą psychiczną i fizyczną.

Działania potencjalnie związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji

Działania ukazujące różnorodność społeczną

Dni „Przyjaźni Narodów” (Dzień Rosyjski, Dzień Węgierski)

Działania pomocowe skierowane do konkretnych uczniów i uczennic

Zabezpieczenie i wypożyczenie podręczników na cały rok szkolny dla uczniów w trudnej sytuacji materialnej.

Działania antydyskryminacyjne

Uczestniczyłam z młodzieżą w seansach filmowych Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej - cykl Trudne Tematy. Prowadzę godziny wychowawcze dotyczące poruszanych tam zagadnień: homofobii, antysemityzmu, problemów osób niepełnosprawnych.

Reagowanie

Jeden z uczniów wywyższał się, że ma nowe książki, pokazując, że jest kimś lepszym. Tłumaczyłem uczniom, że nie wymagam nowych książek, mogą być używane. Ważne, aby uczeń miał książkę i z niej korzystał. A także uczyłem wrażliwości na to, że rodzice mają też dużo wydatków.

Włączanie uczniów i uczennic z grup narażonych na dyskryminację

Zapobieganie izolacji i wykluczeniu poprzez powierzanie ważnych i odpowiedzialnych funkcji uczniom z problemami.

Działania antydyskryminacyjne - wnioski

- Działania antydyskryminacyjne = działania mające jasny cel przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na różnorodne przestanki, stanowią rzadkość w szkołach.
- Istnieje niejasność dotycząca tego, jak rozumieć wymóg nadzoru pedagogicznego dot. realizacji działań antydyskryminacyjnych (jako takie ujmowane są m.in. działania ekologiczne, prozdrowotne, religijne, charytatywne).

Działania antydyskryminacyjne - wnioski

- Działania antydyskryminacyjne prowadzone są przez pojedynczych, często osamotnionych nauczycieli/nauczycielki.
- Problemem jest niewystarczająca wiedza i świadomość nauczycieli i nauczycielek dotycząca dyskryminacji. Konsekwencją jest zaprzeczanie istnieniu zjawiska, niereagowanie na dyskryminację oraz bardzo niska obecność działań antydyskryminacyjnych.

Raport - informacje

„Dyskryminacja w szkole - obecność nieusprawiedliwiona”

Katarzyna Gawlicz, Paweł Rudnicki, Marcin Starnawski

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej: Warszawa, 2015

Finansowanie: Fundusze EOG.

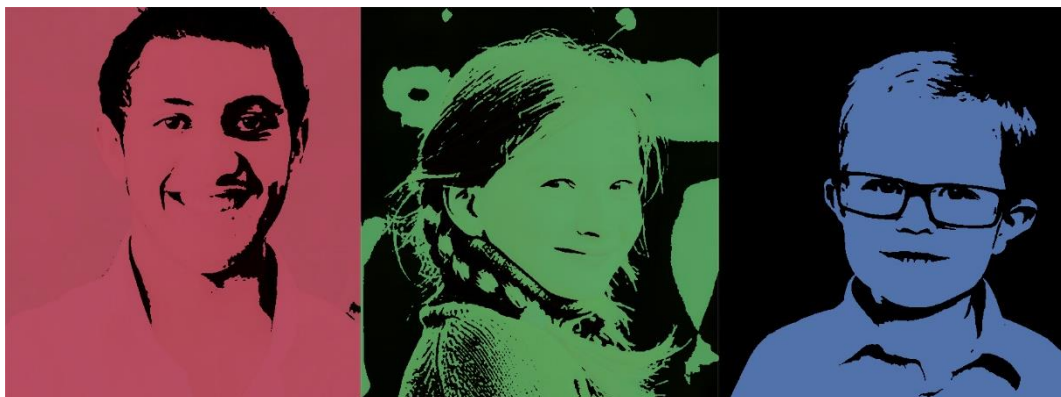

Kontakt

www.tea.org.pl

szkoła Równości”

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

Kontakt

www.tea.org.pl

biuro@tea.org.pl

m.chustecka@tea.org.pl

FB „Szkoła Równości”